

O b s a h

Ondřej Vaculík: Úvodem	3
ROZHLAS VE SVĚTĚ	
PhDr. Bronislava Janečková: Zpráva ze služební cesty do Irska	4
JUDr. Marek Beneš: 108. řádné zasedání Výboru EBU pro právní a veřejnoprávní záležitosti	5
ROZHLASOVÁ TEORIE A PRAXE	
Ing. Václav Kasík: Český rozhlas – médium veřejné služby	7
Vladimír Príkazský: Situace na mediální scéně (J. Jiráček hostem v Setkávání)	9
Doc. PhDr. Alena Štěrbová, CSc.: Čas a prostor rozhlasové inscenace	16
Prof. PhDr. Zdena Palková, CSc.: Výslovnost současné češtiny	21
Ondřej Vaculík: Rozhlas po padesáti letech (Dokončení rozhovoru ze SR č. 20)	25
PhDr. Petr Pavlovský: Audiokniha aneb Mezi literaturou a rozhlasem	26
ROZHLASOVÁ HISTORIE	
MgA. Jiří Hraše: Fiktivní polemika Branžovského, Mukařovského a Růta	28
František Gel: Kdo to má poslouchat?	33
ROZHLASOVÁ TECHNIKA	
Filip Rožánek: Český rozhlas si s internetem rozumí už 15 let	35
OSOBNOSTI – VÝROČÍ	
MgA. Jiří Hraše: Jiří Ruml	38
Rudolf Matys: Donát Šajner	39
Redakce: Josef Melč	40
Mgr. Jiří Hubička: Josef Štefánek	40
Mgr. Jiří Hubička: František Nepil	43
Redakce: Milan Rusinský	44
Redakce: Věra Tučková	45
MgA. Jiří Hraše: Josef Branžovský	45
Mgr. Jiří Hubička: Vlastimil Brtěk	47
PhDr. Bohuslava Kolářová: Jaroslava Strejčková	50
Mgr. Jiří Hubička: Jozef Vrabec	51

Redakce: František Němeček	53
MgA. Jiří Hraše: Richard Honzovič	54
Jan Halas: Stanislav Neubert	54
Redakce: Jan Berger	55
Karel Jezdinský: Připsáno Milanu Weinerovi	56
Jan Halas: Oldřich Rafaj	57
Mgr. Eva Ješutová: Adolf Dobrovolný	58
Ivanka Königová: Vlastimil Strahl	59
Redakce: Květoslav Faix	60
PhDr. Karel Malina: Miloslav Holman	62
Mgr. Jiří Hubička: František Kožík	63
Příloha: Cesta do Katynu	65
Vratislav Beránek: František Kovaříček	66
MgA. Jiří Hraše: Jiří Roll	67
Mgr. Jaroslava Nováková: Myslana Lomská	68
Mgr. Jiří Hubička: Karel Hoffmann	68
MgA. Jiří Hraše: Jaroslav Pour	72
Redakce: František Fabian	73
Milan Rykl: Helena Bauerová	73
Vladimír Fišer: Alena Pávková	74

DOKUMENT

Bernard Kosiner: K programu rozhlasu (literární část)	75
Prof. PhDr. Ladislav Daneš, DrSc: Můj život s televizí, múzami a tak vůbec	76

PŘÍLOHA

Karel Sedláček: Vzpomínka na Plzeň (ČsRo Plzeň – srpen 1968)	78

DO ČÍSLA PŘISPĚLI

89

Úvodem

Z obsahu 21. čísla Světa rozhlasu tentokrát upozorňuji na tři příspěvky, které pouze souběhem okolností vyjadřují také jedno společné téma.

Ing. Václav Kasík v příspěvku „Český rozhlas – médium veřejné služby“ (předneseném v Masarykově dělnické akademii) vymezuje kritéria rozhlasu veřejné služby. Ta, jak víme, v praxi bývají vykládána různě, politika je někdy omezuje na jakýsi soubor mediálních služeb podmíněných tím, „co si veřejnost žádá“. A k takové produkci přece nutně nemusí být zapotřebí specializovaný kolos veřejnoprávního rozhlasu, tvrdí někteří politici. Předpokládají, že „veřejnoprávní rámec“ zajistí sama poptávka. Něco by možná i zajistila, ale rozhodně ne všechny hodnoty, jichž veřejnost ráda využívá, protože přesahují momentální trendy – jako je například „nezařazování pokleslých žánrů diktovaných trhem“. Což je právě jeden z třinácti parametrů vysílání veřejné služby, které Václav Kasík ve svém článku uvádí. Dalším parametrem je například „kultivování publika“. To je, jak víme, úkol či služba, kterou publikum také primárně nežadá, ale rovnou ji předpokládá a oceňuje.

Na kritérium „velkého podílu původní tvorby vytvořené především pro první uvedení“ či „doložitelné vůle brát na sebe tvůrčí rizika a vytvářet výzvy pro posluchače“ mimoděk upozorňuje Bronislava Janečková ve své „Zprávě ze služební cesty do Irska“, kde v Dublinu proběhla přehlídka feature (fíčrů) z celého světa spojená s workshopy. Jde o náročný žánr, jenž v našem prostředí vzniká „častěji ve volném čase tvůrců a mimo jejich běžnou pracovní náplň“. Jestliže pro náročnou rozhlasovou tvorbu vzhledem k běžné denní publicistické produkci nemáme v prostředí ČRo úplně ideální podmínky, kde peníze jsou „pouze palivem pro dosažení programových cílů“ (Václav Kasík), mohly by náročné rozhlasové žánry vznikat v prostředí, kde program je toliko prostředkem k dosažení zisků? V příspěvku Bronislavy Janečkové zaznívá také postesknutí, že „naši lidé musí běžně zvládat mnohem větší objem práce“ než třeba rozhlasáci dánští. Jedno pozitivum to rozhodně má: pracovním vyčerpáním a příjmy jsme stlačeni na úroveň bratrů Ukrajinců na našich stavbách a ve výrobě, což je dobrá a vskutku nekavárenská základna pro tvorbu společensky angažovaných fíčrů, pro rozvoj jiných a plodnějších životních stylů, než vesměs pěstuje ten „segment lépe situované společnosti“. Jsme úžasně in! Přece výzva pro fíčr, jenž by se pokusil takové rozpolcení společnosti vystihnout. (Jen mít trochu více času a peněz.)

V rubrice „Osobnosti – výročí“, kde najdete řadu výborně zpracovaných medailonů bývalých kolegů, Jan Halas připomíná osud dlouholetého šéfredaktora (od roku 1978) HRLDV Stanislava Neuberta (do roku 1972 vedl literární redakci). Překlenul ona smutná normalizační léta, kdy rozhlas postupně popřel téměř všechna kritéria vysílání veřejné služby ve jménu poptávky od veřejnosti samé, což byl očima komunistických ideologů „pracující lid“, respektive jeho „dělnická třída“. Jak se v té době vedlo „náročnějším rozhlasovým žánrům“ nebo jak rozhlas zajišťoval „forum pro veřejnou debatu a pluralitu názorů“, netřeba vypisovat.

Ondřej Vaculík

PhDr. Bronislava Janečková

Zpráva ze služební cesty do Irska ve dnech 9. – 15. 5. 2009

Cílem cesty byla 35. International Feature Conference, která se letos konala v hlavním městě Irska, v Dublinu. Jde o přehlídku feature (fíčrů) z celého světa s následnými diskusemi tvůrců, sérií workshopů a pracovních setkání na předem daná témata.

Česká účast na konferenci byla velmi úspěšná, a to navzdory tomu, že jde ve finále o nesoutěžní přehlídku dokumentárních prací.

Se soutěží je spojena jen jedna část – cena Ake Blomstroma (švédský autor fíčrů, na jehož počest byla cena pojmenována) pro talentované autory do 35 let. Letos bylo vybráno mezi dvaceti autory z celého světa a je potěšitelné, že jedním ze tří, kteří byli již v březnu na základě přihlášených prací vybráni, byl vedle kanadského autora a finské autorky také Tomáš Černý se svým dokumentem „Kajuta bez obsluhy“ (vysíláno na Českém rozhlasu 2 – Praha). Tito tři tvůrci cestovali do Dublinu na náklady EBU a ukázky z jejich prací také na konferenci zazněly.

Celkem bylo k přehlídce na konferenci vybráno v EBU dalších 20 fíčrů autorů nad 35 let z více než stovky přihlášených. I tady jsme zaznamenali úspěch, protože k poslechu byl vybrán dokument „Návraty“ opět z dílny ČRo 2.

Pořady byly poslouchány ve skvělé reprodukci (pro některé tvůrce až nemilosrdně dobré) ve velkém konferenčním sále dublinského Castlu – auditorium tvořilo cca 120 tvůrců z celého světa.

Stejně jako každý z autorů jsem měla limit pět minut na uvedení svého dokumentu a právo na 25minutovou zvukovou ukázkou. Všichni přítomní měli k dispozici doslovné anglické překlady prezentovaných fíčrů. Vždy po společném poslechu až tří pořadů ve velkém konferenčním sále následovaly diskuse (místy velmi tvrdé a kritické) a rozbor jednotlivých děl souběžně ve třech menších skupinách. Několik pořadů bylo přijato s rozpaky (např. Chorvatsko, Německo, Austrálie), většina zaujala formou i obsahem. Je potěšitelné, že mezi nejlépe hodnocenými se vedle anglického, kanadského, švédského a dánského ocitl i český fíčr „Návraty“.

Z kontextu diskusí a z osobních setkání s tvůrci na konferenci vyplynulo poznání, že velký feature je sice výjimečným formátem, který se nerodí každý týden, ale ve většině rozhlasů jsou tvůrci, kteří se specializují výhradně na tento žánr. Je zjevné, že nejúspěšnější tradici fíčrů mají dnes všechny severské státy, dále Anglie, Rakousko, Nizozemsko a Kanada. Ze střední a východní Evropy patříme i v současné době mezi „lepší“ tvůrce my v České republice, dále Litevci a Poláci.

Součástí konference byla i prezentace mladých tvůrců z posledního kurzu Master School, kterou každoročně EBU organizuje pro 10 – 12 vybraných mladých rozhlasových autorů fíčrů. V posledním ročníku se Master School zúčastnil také Jiří Slavičínský z Českého rozhlasu Ostrava. Před třemi lety se tohoto půlročního kurzu zúčastnila také Jana Jirátková (dnes ČRo Leonardo). Je však škoda, pokud pak takový autor v daném žánru nepokračuje.

Poznatkem, který jsem si vedle přehledu o světové produkci v tomto žánru přivezla, je, že bychom měli dobrým tvůrcům podobných žánrů vytvořit příznivější podmínky, aby se mohli této vysoce náročné tvorbě více věnovat. V Českém rozhlasu vznikají fíčry častěji ve volném čase tvůrců a mimo jejich běžnou pracovní náplň, protože ti lidé mají obvykle v popisu práce řadu jiných povinností od moderování a dramaturgie až po tvorbu periodických publicistických pořadů a drobných příspěvků. V této souvislosti vzpomínám na postýsknutí jednoho dánského kolegy, který si stěžoval, že teď má velmi mnoho práce, protože musí vytvořit jeden desetiminutový fíčr týdně a souběžně jeden velký v délce 30 až 50 minut jednou za půl roku. Naši lidé musí běžně zvládat mnohem větší objem práce.

Je také škoda, že Český rozhlas nemá tvůrce specializované na tyto žánry.

Přehlídky Reportu však napovídají, že je o fíčr velký zájem, a pokud by se mohli tvůrci těmto žánrům více věnovat, bude Český rozhlas úměrně tomu trvaleji spojován se špičkovou tvorbou světového fíčru včetně možnosti dostat se častěji mezi nejlepší autory na Prix Italia a dalších mezinárodních soutěžích.

Samostatnou kapitolou je i dostupná technika, kterou mnozí naši zahraniční kolegové využívají. Jde o špičkové mikrofony v hodnotě kolem 160 tisíc korun, nejrůznější „udělátka“ na odstínění zvuku, „pavouky“ a další vylepšení proti lupancům mikrofonů při natáčení v pohybu, mikroporty, vysoce kvalitní sluchátka atd. Ale navzdory zásadně skromnějším prostředkům ani naše dokumenty nejsou technicky podprůměrné, jen nejsou vytvářeny s takovým komfortem a nemáme možnost zachytit zvuk v tak ideálních proporcích hlavního zvuku a okolních ruchů.

Přivezla jsem zvukové ukázky a scénáře více než poloviny prací, které na 35. Feature konferenci zazněly – jde o tu lepší a velmi motivující část přehlídky včetně špičkových pořadů z Anglie, Kanady, Litvy a Švédska. Společně s kolegy Tomášem Černým a Janem Sedmidubským z ČRo 6 jsme připraveni uskutečnit pro zájemce seminář s ukázkami a rozбором tvůrčích postupů zkušených autorů světového fíčru.

18. 5. 2009

JUDr. Marek Beneš

108. řádné zasedání Výboru EBU pro právní a veřejnoprávní záležitosti

I tentokrát se na stránkách Světa rozhlasu podíváme na nejdůležitější události a problémy pro právní oblast vysílání veřejné služby.

Aktuální situaci sleduje EBU nyní velmi pečlivě v Polsku a v Lotyšsku. Naši polští kolegové se potýkají s problémy s financováním televize a rozhlasu veřejné služby již od poslední změny vlády. Platby koncesionářských poplatků poklesly na rekordně nízkou úroveň poté, kdy byly medializovány úmysly polského premiéra Donalda Tuska povinnost televizních a rozhlasových poplatků zrušit. Nyní již situace došla tak daleko, že existují návrhy zákonů, jejichž přijetím by byly zrušeny televizní a rozhlasové poplatky jako přímé platby vysílatelům, a vysílání veřejné služby by bylo placeno přímo ze státního rozpočtu formou určitého procenta z vybrané DPH. Návrh, který by znamenal konec nezávislého financování vysílání veřejné služby v Polsku a učinil by vysílatele přímo závislými na státu, však není jediným kontroverzním návrhem. Existuje totiž také návrh zákona, který by vyňal z poslání veřejné služby sport a zábavu, které by tak byly nadále vyhrazeny pouze soukromým vysílatelům. Jak moc by přijetí takového návrhu poškodilo polské vysílání veřejné služby, asi není třeba dodávat.

Ještě obtížnější boj svádí vysílání veřejné služby v Lotyšsku. Zde se jedná o boj o holé přežití. V tomto státě, který je jeden z nejvíce zasažených států Evropské unie hospodářskou krizí, vláda navrhla úplné zrušení vysílání veřejné služby, a to zcela bez náhrady. Existuje však i protinávrh, který by sloučil lotyšskou televizi LTV a lotyšské rádio LR do jediného subjektu s cílem maximální úspory nákladů, ovšem s tím, že vysílání veřejné služby by zůstalo zachováno. Tento návrh plně podporuje i EBU, která je v kontaktu s lotyšskými autoritami.

Financování vysílání veřejné služby je aktuálním tématem také ve Francii. Tam momentálně probíhá proces postupného omezování reklamy ve vysílání veřejné služby. Tento proces bude probíhat postupně až do roku 2011, kdy reklama z médií veřejné služby zcela zmizí.

Dvěma nejvíce diskutovanými tématy na tomto zasedání však byly bezesporu návrh Evropské komise na přijetí nového textu Sdělení o použití pravidel státní podpory na veřejnoprávní vysílání a návrh směrnice, kterou by byla prodloužena doba ochrany práv výkonných umělců u zvukových nahrávek z 50 na 70 let. Návrh směrnice na prodloužení doby ochrany práv výkonných umělců původně obsahoval dobu ochrany 95 let, po mnoha tlacích ze strany uživatelů (zejména vysílatelů), členských států, ale dokonce i některých skupin výkonných umělců byla navrhovaná doba ochrany zkrácena na 70 let. Ovšem i po této úpravě návrh obsahuje většinu z nepřijatelných ustanovení z původního návrhu, i nadále nekonceptně vyčleňuje zvukové nahrávky a nevěnuje se audiovizí, i nadále ignoruje mnohé existující studie, které prokazují nepotřebnost takového návrhu a také skutečnost, že návrh prezentovaný jako pomoc výkonným

umělcům přinese prospěch maximálně nahrávacím společnostem a zvýšené náklady uživatelům a spotřebitelům. Pro české předsednictví návrh sice není prioritou, ale i přesto je v jeho legislativním procesu pokračováno. Na zasedání Výboru EBU pro právní a veřejnoprávní záležitosti byli přítomni členové seznámí s tím, že v Radě EU existuje blokační menšina států, které mají s návrhem velké problémy a chtějí hlasovat proti němu (mj. Švédsko, Dánsko, Slovensko, Slovinsko, Rumunsko a další). Členové EBU se pokusí na státní úrovni kontaktovat své vlády a znovu jim zdůraznit nepříznivé dopady návrhu na vysílatele, stejně tak EBU se pokusí podporovat blokační menšinu států, které s návrhem nesouhlasí.

Jde-li o návrh na nové znění Sdělení Komise o použití pravidel státní podpory na veřejnoprávní vysílání, EBU považuje tento návrh za zbytečně podrobný a jdoucí příliš daleko za meze, které byly stanoveny původním textem z roku 2001. Hlavní připomínky EBU se týkají především příliš podrobného vymezení poslání veřejné služby, které by vzhledem k rozdílným trhům, tradicím a kulturním prostředím států Evropské unie mělo být ponecháno na rozhodnutí jednotlivých států. Nepřijatelné jsou pro EBU také návrhy na zahrnutí některých činností striktně mezi činnosti zjevně nepatřící do poslání veřejné služby (zejména reklamní hry o ceny, které EBU vnímá jako přirozenou součást programu, který do poslání veřejné služby patří), návrh na vytvoření nových orgánů dohledu plnění úkolů veřejné služby a návrh na proceduru veřejné konzultace před zaváděním nových významných služeb vysílatelům veřejné služby. Nový text Sdělení namísto předpokládaného stanovení pravidel hospodářské soutěže naopak poskytuje prostor pro znevýhodnění vysílatelů veřejné služby na trhu. EBU bude nadále lobovat u Komise za vypuštění některých sporných ustanovení z návrhu Sdělení.

Dalším zajímavým bodem zasedání byla návštěva zástupců společností Google a YouTube a diskuze o nových možnostech služeb těchto internetových platforem pro vysílatele. Několik členů EBU má s YouTube zkušenosti, na tomto portále mají své stránky např. BBC (Spojené království), ZDF (Německo), TVP (Polsko), RTP (Portugalsko) a dokonce také samotná EBU, a to pro Eurovision Song Contest. YouTube přitom nabízí dva druhy prezentace. Prvním je tzv. propagační smlouva, která funguje na bázi uživatelského účtu, druhou je obchodní smlouva, která zajišťuje pro partnera více služeb. V rámci obchodní smlouvy je stránka partnera upravena dle jeho požadavků na vzhled a uspořádání, např. shodně s jeho webovou stránkou, partner má možnost přímých odkazů a reklam na titulní stránce svého portálu na YouTube, YouTube za něj sám hlídá obsah na internetu a sleduje výskyt nelegálního obsahu, k němuž partner vykonává autorská či související práva a na základě dodaných seznamů vyhledává nelegální obsah, který z internetu odstraňuje. Partner si může v rámci té-

to smlouvy sám nastavit automatické blokování videí a nemusí žádat YouTube o odstranění každého klipu, který je na internet umístěn v rozporu s právy partnera. Partner může svá videa vybavit speciálními kódy, jejichž seznam má v zabezpečené databázi přímo YouTube, a ten pak porovnává s těmito kódy všechna videa na svém portálu. Video, jejichž obsah je shodný se seznamem dodaným od partnera, pak odstraní. Tato technologie přitom dokáže rozpoznat i video se změněným formátem nebo pořízené snímáním obrazu z televizní obrazovky na kameru a zařadí ho do seznamu jako shodné s originálem. Diskuze se zástupci YouTube a Google se věnovala především autorskoprávnímu kontextu. YouTube vyžaduje, aby ten, kdo video na internet nahrává, měl sám vypořádaná všechna potřebná práva. Kromě výše zmíněných technických opatření zavedl YouTube na ochranu vlastníků práv také pravidlo pro nahrávání souborů z běžných uživatelských účtů, z nichž je možné nahrát maximálně 10 minut trvající klip. Uživateli, na něhož je třikrát podána od vlastníka práv stížnost, je zablokován účet, a to včetně dalších účtů navedených k jeho e-mailové adrese. Zástupci YouTube ovšem nedokázali odpovědět na dotazy členů EBU, které se týkaly volných užití a zákonných licencí a také ově-

řování vlastnictví práv. YouTube totiž nijak neověřuje, zda uživatel, který pošle stížnost na některé video, je skutečným vlastníkem práv k tomuto videu. V automatickém systému porovnávání souborů díky speciálním kódům pak neexistuje možnost posouzení, zda video není užito v souladu se zákonem např. v rámci jiného videa v režimu citace – i takové video je ze strany YouTube vymazáno jako porušující práva třetích osob, ačkoliv je užito v souladu s právními předpisy. Sporné je i ustanovení v běžné uživatelské smlouvě s YouTube, které je nedefinované tak, že při nahrání jakéhokoliv videa poskytuje vlastník licenci k užití tohoto videa YouTube. Ovšem při vyjednávání obchodních smluv např. s BBC nebo ZDF se vysílatelům podařilo vyjednat vymazání těchto ustanovení ze smluv. Další spornou záležitostí je skutečnost, že v některých zemích YouTube uzavírá hromadné smlouvy o užití autorských děl a souvisejících práv přímo s kolektivními správci práv, což je v rozporu s politikou vypořádaných práv na straně uživatele při nahrávání videa. Zástupci YouTube přitom připustili, že až budoucí vývoj ukáže, zda budou trvat na tom, že YouTube je pouze poskytovatelem služeb a místa na serverech a že za práva odpovídá uživatel, či zda bude silně tendence vypořádání práv přímo ze strany YouTube.

ROZHLASOVÁ TEORIE A PRAXE

Ing. Václav Kasík

Český rozhlas - médium veřejné služby

Předneseno v Masarykově dělnické akademii 4. 12. 2008

(nezkrácený přepis)

Je nesporné, že v poslední době média veřejné služby někde buď prošla, jinde procházejí a ještě jinde jsou snahy, aby prošla většími či menšími změnami. Sleduji dění ve Velké Británii. Sleduji vývoj v Polsku, Německu, v Rakousku, na Slovensku, v Chorvatsku, ve Slovinsku, Rusku atd.

To vše proto, abych uměl předpokládat možné pohyby i u nás, přestože si uvědomuji rozdílnost podmínek zmiňovaných teritorií, která jsem víceméně namátkou, ale zas ne zcela náhodně, vybral. Dění u nás nezůstane v izolaci. To vše zhruba tři roky od chvíle, kdy byl po dlouhých diskusích přijat nový zákon o rozhlasových a televizních poplatcích, včetně definice poplatníka, což mě stálo mnoho sil. Mimo jiné i zde jsem se snažil o jasnou definici poplatníka a o odstranění nejednoznačnosti výkladu zákona.

V následujících částech mého diskusního příspěvku bude velmi častým termínem slovo stabilita. O tu se musí veřejnoprávnost opírat. Veřejná služba musí být chtěná.

Před třemi lety jsem napsal následující. Dovolte, má to smysl připomenout. Nabyl jsem přesvědčení, že stav, ve kterém se pozice veřejnoprávních médií u nás nyní nachází, skýtá perspektivu dobrého a současně i požadovaného vývoje. Je přirozené, že musíme ctít jisté normy, které nás opravňují pobývat v rodině evropských zemí tvořících různá seskupení podle cílů, které byly při vzniku těchto společenství vytčeny do popředí. – Až posud můj krutě zkrácený text z roku 2005. Ale i z této zkratky je patrné, jak se poměry změnily. Shodou okolností v témže roce (25. ledna 2005) Evropská federace novinářů (EFJ) vyzvala politiky, veřejné autority a společenské skupiny, aby se spojili kolem manifestu hodnot veřejných služeb na obranu evropského modelu veřejnoprávního vysílání.

Jsem v první řadě jakýsi správce veřejnoprávního média a mám se pohybovat v prostoru, který mi byl vytýčen, a ne si prostor sám vytýčovat. Nicméně onen prostor by měl být jednoznačně a dlouhodobě stabilně dán. Říkám jednoznačně a stabilně, neboť drtivá většina problémů, které máme, vznikla nejednoznačností výkladu zákonů. (Regiony, daně, program.) V každém případě i jako občan tohoto státu budu obhajovat existenci veřejnoprávních médií, neboť za devět let vedení Českého rozhlasu jsem nabyl přesvědčení o nezbytnosti takové instituce, a to přinejmenším s významem a v rozměrech, které má dnes. Navíc s perspektivou možností dalšího rozvoje. Víím, že starší organismus trpí různými neduhy, to je normální, a proto i v Českém rozhlasu je stále co vylepšovat a inovovat, tedy „léčit“. Tolik obecný úvod.

Nyní blíže k termínu veřejnoprávní média, dnes média veřejné služby. Říká se, že tento termín nemá jasné kontury, ale určitě jej lze vysvětlit.

Použili jsme zjednodušení vhodné pro naše poměry. Tedy veřejnoprávní rozhlas (nebo stanice) poskytuje služby, které si posluchač svými koncesionářskými (dnes rozhlasovými) poplatky kupuje, a má tedy i právo požadovat uspokojení při přijímání těchto služeb. Všichni ti, kteří se podílejí na chodu veřejnoprávního média, musí cílit, že jsou ve službách veřejnosti. Určující je posluchač. Všimněte si, že jsme vyrušili všechny pojmy jako vyvážený, objektivní, nezávislý, menšinový atd. To vše určuje zákon a poměrně jasně. Samozřejmě obohacený kodexem.

Ten druhý pohled, matematici by řekli nepřímý důkaz, zní:

- jsme veřejnoprávní rozhlas, když splňujeme následující parametry (a ty jsou sestaveny dle rozsáhlé publikace UNESCO shrnující zásadní principy vysílání veřejné služby na základě množství studií a mezinárodních zkušeností). Dovolte mi vyjmenovat zmíněné parametry:
- široká škála pořadů, které slouží různým preferencím a zájmům
- vysoká kvalita technických a produkčních standardů
- kulturní, jazykové a společenské ohledy na menšiny
- obslužení regionálních zájmů a zájmových komunit
- zdůrazněná národní identita
- velký podíl původní tvorby vytvořené především pro první uvedení
- doložitelná vůle brát na sebe tvůrčí rizika a vytvářet výzvy pro posluchače
- silný smysl pro nezávislost a nestrannost, aktuální zpravodajství
- fórum pro veřejnou debatu, zajištění plurality názorů
- dostatečné (univerzální) pokrytí
- omezený rozsah reklamy (do 7 minut v hodině)
- nezařazování pokleslých žánrů diktovaných trhem
- kultivování „publika“.

Český rozhlas splňuje všechny uvedené body, a můžeme tedy říci, že i z pohledu mezinárodního je jasnou veřejnoprávní institucí.

Pro veřejnoprávní médium je důležitá stabilita. Odborníci připomínají, jak komerční tlaky působí na média, a zdůrazňují výhody stabilně financovaných.

Pro veřejnoprávní médium je důležitá nestrannost. Je to pilíř veřejné služby. Zdánlivě je vše jasné. Jenomže jisté chvění (což je projev nestability) pocítujeme i v samotné BBC, která je stran veřejné služby uznávanou institucí. Někdejší šéf BBC p. Mark Thompson připomněl výhodu pevného zázemí, která dokonce budí závist. Na druhé straně onu klíčovou vlastnost, tedy nestrannost, uvádí jako napadnutelnou z mnoha stran. Při-

znává, že kritika nestrannosti vedená politiky jej nepřekvapuje. Více ho zaměstnává kritika šířená akademiky. Tito tvrdí, že pod předkládanými „fakty“ se prý často skrývají domněnky, historky či ideologie. Podle Thompsona by výhrady k nestrannosti měly vzbudit všeobecnou ostražitost. To je zajímavý pohled.

Určitě není účel žurnalistiky říkat, co si mají lidé myslet. Naše práce spočívá v tom, že chceme veřejnosti poskytovat fakta a objektivní analýzu, kterou potřebují, aby si sami mohli učinit názor.

Chci připomenout dva okruhy sil, které mají vliv na chování veřejnoprávního média.

1. Médium veřejné služby potřebuje podporu veřejnosti, proto je nutné zdůraznit fakt, že veřejnoprávní vysílání má poskytovat uvědomělý občanský výběr.

Veřejnoprávní vysílání vyžaduje závažné veřejné investice a vždy bude sporné, neboť existují komerční zájmy, které neustále povedou proti němu válku. Prostředky veřejnoprávních médií prostě dráždí.

V Evropě podpora veřejnosti hraje klíčovou roli. Jakmile poklesne nebo dokonce je ztracena, je velmi obtížné získat ji zpět. Podpora veřejnosti stojí na důvěryhodnosti a užitečnosti daného média. Všichni dobře víme, jak snadné je důvěryhodnost snížit. Někdy vlastním přičiněním, jindy uměle. A jak je obtížné ji udržet.

2. Veřejnoprávní vysílání potřebuje politickou podporu, ale za předpokladu, že politici budou udržovat přiměřený odstup. Takto to říci je u nás skoro provokace. To jak známo je ale velmi časté tvrzení, v Evropě často slychané. Legislativa u nás tento požadavek teoreticky splňuje.

Financování by mělo být politiky zaručeno na dostatečně dlouhou dobu. Způsob dohledu a hlavně snadná dokladovatelnost by měly podtrhávat a respektovat nejvyšší hodnoty – tj. nezávislost, důvěryhodnost, nestrannost.

Stabilita vyvěrá z jasných a dostatečných financí. Přísně sřežených. Peníze však nesmějí být určující, neboť to podstatné, proč tu médium veřejné služby je, by mohly posunout na vedlejší kolej. Snadno lze podlehnout klamu a zaměnit popularitu či oblíbenost za kvalitu, která je např. Českému rozhlasu předepsána nejen současnou potřebou, nýbrž i historií.

Usílují o dostatek stabilních financí, abychom mohli dobře hospodařit – máme povinnosti spojené s budoucností. V Českém rozhlasu by mohly díky nedostatku financí (nemluvím prosím o roce 2008) nastat nevrátne změny a následně pak i nenahraditelné škody (viz archiv Českého rozhlasu). Samozřejmě, že nemám na mysli jen škody materiální. Současná malá možnost budování vědomostního převisu, který je vytvářen v zásadě přítomností mimořádných lidí, je již pro budoucnost rizikem a předzvěstí možného úpadku, který žádná technologie ani žádný finanční skok nevrátí, pokud se dostaneme za jistou kritickou mez. Přeji si, abychom byli motorem pro rozvoj ducha a vědění a ne jen zpomalovačem nežádoucích trendů.

Tedy je zřejmé, že finanční stabilita má zásadní vliv na stabilitu personální. To jest na udržení a získání kvalitních pracovníků. S požadovaným rozvojem je nutné zlepšit mnohé. Například udržet a získávat nadále mimořádné odborníky, tvořivé redaktory, významné umělce, špičkové techniky a schopné řídicí pracovníky.

Systém financování je tedy jeden z faktorů, které určují, zda a jak bude plněno poslání média veřejné služby s požadavky na politickou neutralitu, kvalitu a nekomerční pojetí (které ovšem neznamená nezáměr o posluchače). Financování média veřejné služby je víc než jen finanční problém. V tomto případě nejde jenom o pouhé zajištění si finančních prostředků, které jsou zapotřebí pro splnění jeho poslání. Obecně vzato, zdroje financování mají vliv na uspořádání a programovou skladbu. Volba soustavy financování je tak hlavním determinantem programových směrů a cílů ve vysílání. Redaktoři a vedoucí pracovníci jsou si většinou dobře vědomi, kdo je vlastně platí. Posluchači (tedy koncesionáři, občané), vláda, nebo reklamní průmysl. Vedle psychologických souvislostí mohou zapůsobit i ekonomické tlaky. Systém financování, kde rozhlasové poplatky tvoří tu rozhodující část příjmů, považují zatím za nejlepší možný a stabilní způsob. Važme si stability, podporujme stabilitu a snažme se eliminovat vše, co stabilitu média veřejné služby narušuje. To jsou předpoklady pro rozvoj a pokrok v dnešní době. Kromě uvedeného chci stabilitu posilovat pomocí pozitivního přístupu z vnějšku, a to jsem také připomněl v předcházející části mého příspěvku.

Je zřejmé, že Český rozhlas nechce a ani nemůže být závislý na příjmu z reklamy. Byl by hnán k tomu, aby dosahoval vyššího posluchačského ohlasu, tedy poslouchavosti u té části populace, na kterou je soustředěn zájem tvůrců reklamy. Co by následovalo, je předvídatelné.

Na druhou stranu jsem velice rád, že Český rozhlas nemusí spoléhat na příjmy od státu, neboť existuje riziko, že státní orgány či politické síly by mohly využívat tohoto finančního „působení“, aby získaly vliv na redakční politiku. Dokonce i bez zřetelného zásahu mohou média inklinovat k tomu, aby se zavděčila úřadům, jež mají moc rozhodovat o jejich financích.

Nedávno jsem se dopustil výroku, který mnohým zazněl jako kacířský a zdeformoval jejich tvář do trpící grimasy. Prohlásil jsem totiž, že peníze v ČR používáme jako palivo. Používáme je k dosažení cílů. Peníze samotné cílem nejsou. To je úžasné osvobozující, neboť tento přístup mne nenulí pokrývat program. Můžeme si to dovolit, neboť v první řadě umíme s penězi zacházet. Když jsem řídil první soukromou celoplošnou stanicí, měl jsem úkol jiný. Přesně opačný. Udělej vše pro to, abys vytvořil zisk.

Tento odstavec jsem zařadil, abych zdůraznil, jak zásadní je rozdíl mezi veřejnoprávním a komerčním médiem. A to není vše. Společnost snáze unese, když je napadáno veřejnoprávní médium. Ono je zdánlivě všech a ničím. Takovéto uvažování znám. Je-li ničím, tak část ho může být moje, řekne si dravec při své práci pod hladinou. Proto tvrdím, že veřejnoprávní médium musí být chráněno, a to zejména legislativním krunýřem ustanoveným z jasných a pevných pravidel a zákonů. Samozřejmě, pokud ho chceme. Současně nelze dopustit, aby veřejnoprávní médium bylo rozežráno metodou „trojských koňů“, kterých se samo nemůže zbavit. Pevný legislativní krunýř zabrání i tomu, aby se veřejnoprávní média, která bývají zpravidla značně masivní, nerozpadla vlastní vahou. Neboť jsem přesvědčen, že média veřejné služby jsou nezbytná, volám po dokončení legislativních úprav zajišťujících onu zdůrazňovanou stabilitu.